

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖS MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBOS
DIREKTORIAUS**

**Į S A K Y M A S
DĖL DIOKŠINŲ IR Į DIOKŠINUS PANAŠIŲ POLICHLORINTŲ BIFENILŲ BALTIJOS
JŪROJE SUGAUNAMOSE ŽUVYSE STEBĖSENOS 2005 METŲ PROGRAMOS
PATVIRTINIMO**

2005 m. balandžio 4 d. Nr. B1-219
Vilnius

Siekdamas įgyvendinti Baltijos jūroje sugaunamų žuvų dėl dioksinų ir į dioksinus panašių polichlorintų bifenilų stebėseną:

1. T v i r t i n u pridedamą Dioksinų ir į dioksinus panašių polichlorintų bifenilų Baltijos jūroje sugaunamose žuvyse stebėsenos 2005 metų programą.

2. P a v e d u:

2.1. įsakymo vykdymą Klaipėdos miesto valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai, Nacionalinei veterinarijos laboratorijai;

2.2. įsakymo vykdymo kontrolę pirmajam Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus pavaduotojui Dariui Remeikai.

DIREKTORIUS

KAZIMIERAS LUKAUSKAS

PATVIRTINTA

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos
 direktoriaus 2005 m. balandžio 4 d.
 įsakymu Nr. B1-219

DIOKSINŲ IR Į DIOKSINUS PANAŠIŲ POLICHLORINTŲ BIFENILŲ BALTIJOS JŪROJE SUGAUNAMOSE ŽUVYSE 2005 METŲ STEBĖSENOS PROGRAMA

I. ĮVADAS

Nuo 2002 m. liepos 1 d. visose ES valstybėse taikomi 2001 m. lapkričio 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2375/2001, iš dalies pakeičiančio Komisijos reglamentą (EB) Nr. 466/2001, nustatantį didžiausias leidžiamas tam tikrų teršalų liekanų koncentracijas maisto produktuose, reikalavimai, nustatantys didžiausias leistinas dioksino koncentracijas maisto produktuose. Didžiausia leistina šio teršalo koncentracija (PSO-PCDD/F-TEQ) yra 4 pg/g šviežio produkto svorio. Šio reglamento preambulės 18 punkte nurodyta, kad kai kurios Baltijos rajono žuvų rūšys turi daug dioksino ir „Didelė Baltijos riebiųjų žuvų dalis, pavyzdžiui Baltijos silkių arba Baltijos lašišų, neatitiks didžiausių leistinų kiekių“. Kad šios žuvys neatitinka nustatytų reikalavimų, nustatė Skandinavijos šalys. Suomijai ir Švedijai leista iki 2006 m. tiekti į rinką jų teritorijoje vartoti skirtą Baltijos žvejybos rajonuose sugautą žuvį, kurioje dioksinų koncentracija yra didesnė už nurodytą reglamente, tačiau šios šalys turi nuolat informuoti gyventojus, ypač lengvai pažeidžiamas gyventojų grupes, kaip vartoti Baltijos žvejybos rajonuose sugautas riebiąsias žuvis. Latvija 2004 m. ištyrė Baltijos silkes, šprotus, lašišas, menkių kepenis (žuvis sugautos Baltijos jūroje ir Rygos įlankoje) Centrinėje mokslinėje laboratorijoje Didžiojoje Britanijoje ir, nustatčius padidėjusią dioksino koncentraciją Baltijos lašišose, laikinai uždraudė prekiauti šiomis žuvimis. Be to, buvo nustatyta didelė šių teršalų liekanų koncentracija menkių kepenyse. Kadangi žuvų kepenyse didžiausia leistina koncentracija nenustatyta, Latvija pranešė Europos Komisijai, kad atkreiptų į tai dėmesį, ir dėl šių produktų informavo vartotojus. Lietuva Baltijos jūroje sugautas Baltijos silkes (strimeles) dėl dioksinų tyrė Vokietijoje 2004 m. gruodžio mėnesį (atrinkti 3 mėginiai iš skirtingų Lietuvai priklausančių žvejybos plotų). Nustatyta, kad teršalų liekanų koncentracija neviršijo leistinos normos. Tačiau, atsižvelgus į kitų šalių atliktų tyrimų rezultatus, neatmetama tikimybė, kad gali būti nustatyta didesnė negu leidžiama dioksino liekanų koncentracija atlikus daugiau tyrimų.

2005 m. vasario 14 d. Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatinio komiteto Bendrojo maisto įstatymo ir Maisto grandinės toksikologinės saugos skyrių posėdyje buvo svarstomas 2001 m. kovo 8 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 466/2001, nustatančio didžiausias leidžiamas tam tikrų teršalų koncentracijas maisto produktuose, papildymo projektas (SANCO/00305/2005 (ex SANCO/0072/2004), kuriam Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba parengė poziciją ir suderino su Lietuvos Respublikos Vyriausybe, Žemės ūkio ministerija, Respublikiniu mitybos centru). Komisijos reglamento (EB) Nr. 466/2001 pakeitimo projekte papildomai nustatyta dioksinų ir „dioksino tipo“ polichlorintų bifenių (polichlorintų dipenzo-para-dioksinų (PCDDs), polichlorintų dibenzofuranų (PCDFs) ir polichlorintų bifenių (PCBs) suma) liekanų didžiausia leistina koncentracija (PSO-PCDD/F-PCB-TEQ) – 8 pg/g šviežio produkto svorio – ir išlieka buvusi dioksinų (polichlorintų dibenzo-para-dioksinų (PCDDs) ir polichlorintų dibenzofuranų (PCDFs) suma) liekanų didžiausia leistina koncentracija (PSO-PCDD/F-TEQ) – 4 pg/g šviežio produkto svorio. Šiame projekte Suomijai ir Švedijai vėl numatoma leisti vietiniam vartojimui tiekti žuvis su padidėjusia dioksino liekanų koncentracija, jei apie taršą bus informuoti vartotojai. Į projektą įtrauktas siūlymas tas pačias sąlygas taikyti Lenkijai, Estijai, Latvijai ir Lietuvai, jei šalys parengs kontrolės sistemą ir informuos vartotojus apie taršą ir teiks mitybos rekomendacijas. Nesilaikant nustatytų reikalavimų, Lietuvai gali būti uždrausta tiekti į Lietuvos rinką Baltijos jūros riebiąsias žuvis. Todėl Lietuva turi sukurti nuolat veikiančią sistemą dioksinų ir į dioksinus panašių polichlorintų bifenių taršai žuvyse stebėti, vertinti ir valdyti.

Teisės aktai

Dioksinų ir į dioksinus panašių polichlorintų bifenių Baltijos jūroje sugaunamų žuvų 2005 m. stebėsenos programa (toliau – stebėsenos programa) vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos bei Europos Sąjungos teisės aktais:

- Lietuvos Respublikos maisto įstatymu (Žin., 2000, Nr. [32-893](#)).
- Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymu (Žin., 1992, Nr. [2-15](#)).
- Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymu (Žin., 2000, Nr. [56-1648](#)).
- 2002 m. sausio 28 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 178/2002, nustatančiu maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančiu Europos maisto saugos tarnybą ir nustatančiu su maisto saugos klausimais susijusias procedūras.
- 2001 m. kovo 8 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 466/2001, nustatančiu didžiausius leistinus tam tikrų teršalų maisto produktuose kiekius.
- 2004 m. spalio 11 d. Komisijos rekomendacija 2004/705/EB *dėl dioksinų ir dioksinų tipo PCB foninės koncentracijos maisto produktuose stebėsenos*.
- Lietuvos higienos norma HN 54:2003 „Maisto produktai. Didžiausios leidžiamos teršalų ir pesticidų likučių koncentracijos“ (Žin., 2004, Nr. [45-1487](#)).
- Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. V-788 patvirtintais Mėginių ėmimo ir analizės metodais teršalų koncentracijoms maisto produktuose nustatyti (Žin., 2004, Nr. [45-1489](#)).

Programos tikslas

Programos tikslas – vykdyti dioksinų ir į dioksinus panašių polichlorintų bifenių (toliau – PCB) stebėseną Baltijos jūroje sugaunamose žuvyse, skirtose vartoti žmonėms, analizuoti ir vertinti tyrimų rezultatus, siekiant nustatyti, ar žuvis atitinka teisės aktų reikalavimus, bei užkirsti pavojų visuomenės sveikatai, įskaitant vartotojų informavimą.

Programos uždaviniai

1. Nustatyti, ar Baltijos jūroje sugaunamose žuvyse dioksinų ir PCB liekanos pagal Komisijos reglamentą (EB) Nr. 466/2001 neviršija didžiausių leidžiamų koncentracijų.
2. Rinkti tyrimų duomenis, juos analizuoti ir vertinti.
3. Teikti informaciją apie esamą situaciją gamintojams, vartotojams ir visoms suinteresuotoms institucijoms.
4. Teikti ataskaitą Europos Komisijai apie tyrimų rezultatus ir taikytas priemones, siekiant sumažinti dioksinų poveikį žmonėms, vartojantiems Baltijos jūroje sugaunamas žuvis.

II. DALYVAUJANČIOS INSTITUCIJOS IR JŲ FUNKCIJOS

1. Stebėsenos programą vykdo Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – VMVT), Nacionalinė veterinarijos laboratorija (toliau – NVL), dalyvaujant Žemės ūkio ir Sveikatos apsaugos ministerijoms.

2. VMVT koordinuoja stebėsenos programos vykdymą. Programos koordinatorius – pirmasis VMVT direktoriaus pavaduotojas Darius Remeika tel.(8~5) 249 16 29, faksas (8~5) 240 43 62, programos kontaktinis asmuo – Janina Kondrotienė, VMVT Maisto skyriaus vyriausioji veterinarijos gydytoja – valstybinė veterinarijos inspektorė, tel. (8~5) 249 17 06.

VMVT Maisto skyrius, atsižvelgęs į Europos Komisijos ir Sveikatos apsaugos ministerijos rekomendacijas, analizuoja tyrimų rezultatus.

VMVT Rizikos ir kokybės valdymo skyrius analizuoja iš NVL gautų tyrimų rezultatų ataskaitas, pagal kompetenciją vertina riziką, apibendrina informaciją ir pateikia VMVT Informacinių sistemų ir informacijos skyriui. Duomenis apie tyrimo rezultatus pateikia Žemės ūkio,

Sveikatos apsaugos, Aplinkos ministerijoms bei kitoms suinteresuotoms institucijoms. Rengia ataskaitas ir teikia Europos Komisijai.

VMVT Informacinių sistemų ir informacijos skyrius iš VMVT Rizikos ir kokybės valdymo skyriaus gautą informaciją pateikia vartotojams.

Klaipėdos miesto VMVT pagal stebėsenos programoje nurodytą planą sudaro mėginių ėmimo grafiką, suderina jį su NVL ir Lietuvos valstybiniu žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centru; dalyvaujant Lietuvos valstybiniam žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centrui paima mėginius iš žvejybos laivų, turinčių leidimus vykdyti verslinę žvejybą, žuvų iškrovimo metu ar prieš pirminį pardavimą ir pristato į NVL.

3. NVL nustato mėginių tipą ir skaičių, ieškomus teršalus, atsižvelgdama į naudojamus tyrimo metodus, organizuoja bei vykdo tyrimus, apibendrina bei įvertina gaunamų tyrimų rezultatus ir VMVT teikia ataskaitas apie tyrimų rezultatus.

4. Lietuvos valstybinis žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centras dalyvauja atrenkant mėginius, nustato žuvų amžių, dydį.

5. Sveikatos apsaugos ministerija rengia ir papildo teisės aktus, reglamentuojančius mėginių ėmimo ir tyrimo metodus teršalų liekanų koncentracijoms maisto produktuose nustatyti. Respublikinis mitybos centras vertina su maistu į organizmą patenkančių teršalų poveikį žmogaus sveikatai ir, atsižvelgęs į faktinius žuvų suvartojamo kiekius, teikia rekomendacijas dėl Baltijos jūroje sugaunamų žuvų vartojimo, ypač jautrioms vartotojų grupėms, jas skelbia interneto tinklalapyje.

III. NUSTATOMOS MEDŽIAGOS (JUNGINIAI)* IR TYRIMO METODAI

Pagal stebėsenos programą nustatomos 1 lentelėje nurodytų medžiagų liekanų koncentracijos. Tyrimai atliekami didelės skiriamosios gebos dujų chromatografijos (HRDCH) bei didelės skiriamosios gebos masių spektrometrijos (HRMS) metodais.

1 lentelė

Junginiai		
Dibenzo- <i>p</i> -dioksinai (PCDD)	Dibenzofuranai (PCDF)	„Dioksino tipo“ PCB: ne orto-PCB+mono-orto-PCB
2, 3, 7, 8-TCDD	2, 3, 7, 8-TCDF	Ne orto-PCB:
1, 2, 3, 7, 8-PeCDD	1, 2, 3, 7, 8-PeCDF	PCB 77
1, 2, 3, 4, 7, 8-HxCDD	2, 3, 4, 7, 8-PeCDF	PCB 81
1, 2, 3, 6, 7, 8-HxCDD	1, 2, 3, 4, 7, 8-HxCDF	PCB 126
1, 2, 3, 7, 8, 9-HxCDD	1, 2, 3, 6, 7, 8-HxCDF	PCB 169
1, 2, 3, 4, 6, 7, 8-HpCDD	1, 2, 3, 7, 8, 9-HxCDF	Mono-orto-PCB
OCDD	2, 3, 4, 6, 7, 8-HxCDF	PCB 105
	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8-HpCDF	PCB 114
	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9-HpCDF	PCB 118
	OCDF	PCB 123
		PCB 156
		PCB 157
		PCB 167
		PCB 189

Vartojamos santrumpos: T = tetra, Pe = penta, Hx = hekso, Hp = hepta, O = okta, CDD = chlordibenzodioksinas, CDF = chlordibenzofuranas, CB = chlorbifenilas.

*Komisijos reglamente (EB) Nr. 466/2001 nustatyta didžiausia leistina (polichlorintų dipenzo-para-dioksinų (PCDDs), polichlorintų dibenzofuranų (PCDFs) suma) koncentracija (PSO-PCDD/F-TEQ) – 4 pg/g šviežio produkto svorio (šio reglamento pakeitimo projekte numatyta dioksinų ir „dioksino tipo“ polichlorintų bifenilų (polichlorintų dipenzo-para-dioksinų (PCDDs), polichlorintų dibenzofuranų (PCDFs) ir polichlorintų bifenilų (PCBs) suma) didžiausia leistina koncentracija (PSO-PCDD/F-PCB-TEQ) – 8 pg/g šviežio produkto svorio).

IV. MĖGINIŲ ĖMIMAS

Mėginiai imami vadovaujantis Mėginių ėmimo ir analizės metodais teršalų koncentracijoms maisto produktuose nustatyti 20.1.3 punkto nuostatomis pagal 2–3 lenteles.

2 lentelė

MĖGINIŲ KIEKIS IR TYRIMAI

Žuvų rūšis	Sugautų žuvų kiekis 2004 m. (tonomis)	Mėginių skaičius	Laboratorija
Baltijos silkė (strimelė)	1845	10	Pasirinkta ES dioksinų tyrimo laboratorija*
Baltijos lašiša	2,4	3	Pasirinkta ES dioksinų tyrimo laboratorija*
Baltijos šprotas	6184	10	Pasirinkta ES dioksinų tyrimo laboratorija*
Menkė (kepenys)	3337	3	Pasirinkta ES dioksinų tyrimo laboratorija*
Iš viso:	11368,4	26	Pasirinkta ES dioksinų tyrimo laboratorija*

*Įdiegus dioksinų tyrimus NVL, tyrimai bus atliekami NVL.

3 lentelė

MĖGINIŲ ĖMIMAS PAGAL ŽVEJYBOS LAIKOTARPĮ

Žuvų rūšis	Žvejybos laikotarpis (ketvirtis)	Mėginių skaičius
Baltijos silkė (strimelė)	II	2*+2**
	IV	3*+3**
Baltijos lašiša	II	3*
	IV	6**
Baltijos šprotas	II	4**
	IV	6**
Menkė (kepenys)	IV	3**
		26 (8*+18**)

*Priekrantėje sugautų žuvų.

**Atviroje jūroje sugautų žuvų.

Nustatyta, kad daugiausia dioksinu užterštos riebiosios Baltijos jūros žuvis. Mėginių skaičius yra skaičiuojamas bei pasirenkamos tirti atskiros žuvų rūšys pagal Žuvininkystės departamento pateiktus duomenis apie iš viso sugautų žuvų kiekius 2004 m., atsižvelgiant į Komisijos rekomendacijas ir kitų šalių atliktų tyrimų rezultatus bei finansines galimybes. Žvejybos laikotarpis nurodytas atsižvelgiant į žvejybos sezoniskumą.

MĖGINIŲ ĖMIMO TVARKA

Mėginiai imami ir pristatomi į NVL pagal iš anksto parengtą ir su NVL suderintą grafiką (atsižvelgiama į 2 ir 3 lenteles). NVL persiunčia mėginius į pasirinktą ES dioksinų tyrimų laboratoriją. Laboratorijos užsakomiesiems tyrimams pasirenkamos apklausos būdu, kreipiantis į kelias ES reikalavimus tenkinančias laboratorijas: „ERGO“ (Hamburgas, Vokietija), Didžiosios Britanijos centrinę maisto mokslų laboratoriją, „Biodetection systems (BDS)“, esančią Olandijoje, ar kitas dioksinų tyrimo laboratorijas. Gavusi dioksinų tyrimams reikalingą įrangą, NVL įdiegs dioksinų tyrimo metodą ir pradės dioksinų tyrimus.

Mėginiai imami iš skirtinguose Baltijos jūros Lietuvos išskirtinės ekonominės zonos žvejybos kvadratuose sugautų prekinio dydžio žuvų. Mėginių paėmimo akte privaloma pažymėti, kad tai stebimasis mėginys, bei papildomai nurodyti šią informaciją: žvejybos kvadratą, žuvų amžių, dydį (ilgį ir masę).

V. INFORMACIJOS PATEIKIMAS

NVL, ištyrusi pateiktus mėginius, apibendrina laboratorinių tyrimų rezultatus ir pateikia VMVT Rizikos ir kokybės valdymo skyriui (el. paštu rkvs@vet.lt) 4 lentelėje nurodytą ataskaitos formą, taip pat tyrimų protokolus (informacija turi atitikti Komisijos rekomendacijos 2004/705/EB II priedą).

VMVT Rizikos ir kokybės valdymo skyrius, išanalizavęs tyrimų rezultatų ataskaitą ir įvertinęs informaciją apie riziką, pagal kompetenciją rengia rekomendacijas vartotojams. Apibendrintą informaciją Rizikos ir kokybės valdymo skyrius pateikia VMVT Informacinių sistemų ir informacijos skyriui, kuris šią informaciją išplatina žiniasklaidos kanalais, taip pat ją paskelbia VMVT tinklalapyje.

VMVT Rizikos ir kokybės valdymo skyrius nustatyta tvarka teikia ataskaitą Europos Komisijai pagal Komisijos rekomendaciją 2004/705/EB.

4 lentelė

ATASKAITOS APIE TYRIMŲ REZULTATUS FORMA

Žuvų rūšis	Žvejybos kvadratas	Mėginio numeris	Žuvų amžius (metai)	Dydis	Riebumas	Nustatyta PSO-PCDD/F-TEQ, pg/g šviežio produkto svorio	Nustatyta PSO-PCDD/F-PCB-TEQ, pg/g šviežio produkto svorio

VI. FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Stebėsenos programoje numatytiems tyrimams lėšos skiriamos iš Žemės ūkio ministerijos Kaimo rėmimo programai skirtų lėšų (iš viso 80000 Lt). Lėšų poreikis tyrimams atlikti ir jų paskirstymas pateiktas 5 lentelėje.

5 lentelė

Žuvų rūšis	Mėginių skaičius	Išlaidų suma litais (eurais)
Baltijos silkė (strimelė)	10	29750 Lt (8500)
Baltijos lašiša	3	8925 Lt (2550)
Baltijos šprotas	10	29750 Lt (8500)
Menkė (kepenys)	3	8925 Lt (2550)
Kitos nenumatytos išlaidos		2650 Lt (757)
Iš viso:	26	80000 Lt (22857)

SUDERINTA
Lietuvos Respublikos
žemės ūkio ministerijos
2005-03-17 raštu
Nr. 2D-(9.1)-1170

SUDERINTA
Lietuvos Respublikos sveikatos
apsaugos ministerijos
2005-03-25 raštu
Nr. 10-(11.3-19)-1560

SUDERINTA
Lietuvos Respublikos
aplinkos ministerijos
2005-04-01 raštu Nr. (1-
16)-D8-2551